

Инспекције у Србији и ЕУ: Док Литванија има детаљна правила о инспекцијама, а Велика Британија само општи акт, који спречава неоправдане провере и да се од компанија два пута тражи иста информација, у Србији осам година касни доношење закона о инспекцијама

Инспектор увек звони четири пута

Ивана Петровић

За саламе на тезгама на плус 40, раднике на црно и корумпиране инспекторе ускоро би могло да се укаже решење. Али, за почетак, само на папиру.

Како најављују за НИН у Министарства правде и државне управе, тренутно се формира пројектна група за израду закона о инспекцијама коју ће чинити представници свих релевантних органа државне управе. Прва верзија би могла да буде на столу већ крајем ове или почетком наредне године.

Није тешко претпоставити колико ће заинтересовану јавност обрадовати „пораћање“ закона на који се чека невероватних осам година, а према истраживањима готово 70 одсто привредника не либи се да каже да садашњи систем инспекција „угрожава њихово пословање“.

Без новог закона, тврде упућени у проблематику, у Србији годинама нико није одговоран за координацију деловања и уједначеност поступања чак 33 инспектората, за која је надлежно 14 министарстава. Деловање инспекција је уређено са више од 1.000 закона и подзаконских аката.

Душан Васиљевић, шеф тима за регулаторне реформе у привреди на УСАИД-овом Пројекту за боље услове пословања каже за НИН да се од закона очекује да уреди статус и овлашћења инспектора, поступке који се примењују у инспекцијској

контроли и координацију рада инспекцијских органа засновану на размени података потребних за заједничко планирање надзора на основу процене ризика.

На питање шта су његове прве асоцијације на систем који је требало да буде уређен још 2005. са усвајањем новог Закона о државној управи, Васиљевић наводи некоординираност и неусмереност на кључне проблеме.

„У Србији сви желе да контролишу Кока-Колу, а нико не жели да контролише робу која се нелегално продаје на пијацама, а штета од нелегалне продаје може бити огромна – и за јавне финансије и за јавно здравље“, каже он.

ДОДАТНО ОПОРЕЗИВАЊЕ Инспекције би, уместо да се фокусирају на оне компаније за које претпостављају да могу да плате значајне износе казни, а често су то оне које и пажљиво поштују прописе, требало да се усредсреде на привредне субјекте код којих је ризик кршења прописа највећи и код којих су последице кршења прописа најозбиљније.

„Привредни субјекти сада перципирају инспекције као механизам за додатно опорезивање у виду наплате казни, ако не и као извор корупције“, сматра Васиљевић.

Домаћем систему се и замера на преклапању надлежности инспекција и немогућности компанија да приступе прописима на основу којих раде инспекције.

„Активности инспектора нису уређене јасним процедурама, а мало ко се усуђује да се жали на рад инспектора јер нема ефикасног механизма за жалбе“, упозоравају у УСАИД-у.

Према резултатима њихове прошлогодишње анкете, инспекције сваки привредни субјект посете у просеку нешто мање од четири пута годишње, на шта пословодства тих предузећа изгубе око 35 радних сати. Из визуре привредника то је непродуктивно административно оптерећење на привреду које би се могло значајно умањити кад би рад инспекција био боље усклађен. Са друге стране, парадоксално је да поједине сегменте привреде као што је рад нерегистрованих субјеката, не контролише ама баш нико.

Анализе УСАИД-а утврдиле су и да овдашњим инспекторима недостаје обука, али и приступ најновијим технологијама. Нема их довољно и не поседују адекватно образовање. У поређењу са земљама у региону, српским инспектори често могу да рачунају на знатно мање возила и компјутерске опреме.

МОДЕЛИ РЕФОРМЕ Ни домаћи ни страни стручњаци не тврде да је баш све „труло“ у домаћем систему, већ да основу треба задржати, уз унапређења појединих сегмената. Питање око којег су стручњаци подељени јесте да ли је боље задржати инспекције у оквиру својих

матичних министарстава или основати генерални инспекторат који би био посебан орган који није подређен ниједном министарству, већ Влади.

„Досад је било идеја о формирању инспектората, али то се тешко може реализовати а да има ефекта“, оцењују у Министарству правде. „Мислимо да ово решење није добро из више разлога, а нарочито јер је инспекција један од основних инструмената министарства за праћење стања у области за коју је надлежно и интервенисања у случају утврђивања неправилности“, кажу у Министарству и додају да ни у упоредним системима ово решење није дало добре резултате.

У Министарству не поричу да привреда има проблема са недовољном координацијом инспекција, али истичу да је далеко погоднији механизам координационог тела. Реч је о политичком телу које чине министри и државни секретари који планирају заједнички рад и размењују информације.

Исто мишљење дели и Душан Васиљевић, наводећи да међународно искуство показује да је модел координационог тела најбољи модел за Србију.

Извор НИН-а у Министарству правде каже да ће радне групе одлучити колико ће закон задирати у организациона питања инспекција, али је извесно да ће се ићи у правцу информационе координације бројних инспекција.

Међународни консултант из Велике Британије Доналд Макре каже за НИН да на нивоу ЕУ не постоји директива која се уско бавим питањем инспекција. Има међутим прецизнијих одредби као што су оне које се односе на „званичне контроле“ у сектору безбедности хране, а односе се на ниво надзора. Међутим, оне не прецизирају и колико честе треба да буду те контроле.

Како каже, неке чланице имају прописе који прописују рад регулаторних тела, али који могу бити општи акти попут британског Regulators Compliance Code. Тај документ, примера ради, садржи релативно опште постулате попут оних

да нема неоправданих инспекцијских провера и да од компанија не треба тражити непотребне информације, нити два пута исту информацију. Са друге стране, неке земље, као што је Литванија, имају детаљна правила о инспекцијама, наводи Макре.

На питање који модел организовања инспекција би препоручио Србији, Макре наводи да се у реформи инспекција шири „модел Западног Балкана“, те би и за Србију имало смисла да преузме најбоље стране тог модела, који већ постоји у Босни и Херцеговини и Хрватској, а уводи се и у Црној Гори. БиХ и Хрватска су, према његовим речима, пионири у обједињавању инспекција у јединствену агенцију, што се у пракси бројних других земаља показало као добро.

Макре наводи да све земље потекле из социјалистичког уређења деле сличне проблеме у прилагођавању инспекција радикално другачијем систему тржиште економије. Отуда вишегодишње кашњење од осам година у доношењу закона још једном даје прилику Србији да учи на туђим грешкама. ■

Нови закон о инспекцијама требало би да буде готов до почетка 2014. Тренутно је чак 14 министарстава надлежно за 33 инспектората, чије је деловање уређено са 1.000 аката

НЕМАЊА КОСТИЋ